

ศึกษาลวดลายไม้แกะสลักล้านนาเพื่อการออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผล ทางการเกษตร

The Study of Northern Style Wood Carving for Wooden Souvenir Designing

พรพจน์ หมื่นหาญ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะเฉพาะของลวดลายไม้แกะสลักล้านนา เพื่อออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร 2) ออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร 3) ประเมินผลความพึงพอใจของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปกรรมล้านนา และลวดลายงานไม้แกะสลัก จำนวน 3 ท่าน ผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้แกะสลักในหมู่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 คน และกลุ่มผู้ซื้อสินค้าชาวไทยในหมู่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 61 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินประกอบกับวัสดุตัวอย่าง แบบสอบถามประกอบกับภาพจำลอง และต้นแบบ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการบรรยาย หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัยสรุปว่า ศิลปหัตถกรรมไม้แกะสลักที่ช่างถ่ายทอดลวดลายลงบนเนื้อไม้มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบของหัตถกรรมพื้นบ้าน และรูปแบบศิลปกรรมล้านนา ช่างและลายกนกล้านนาสามารถสื่อสารถึงเอกลักษณ์ของล้านนามากขึ้น ด้านวัสดุไม้ผลทางการเกษตรที่นำมาใช้ทดแทนและเหมาะสมกับงานไม้แกะสลักมากที่สุดก็คือ ไม้ขนุน รองลงมาคือ ไม้กระถ่อน และไม้มะม่วง ตามลำดับ ด้านความต้องการรูปแบบของที่ระลึก คือ นาฬิกาคิดเป็นร้อยละ 31.1 ในการออกแบบรูปแบบที่ 1 มีค่าเฉลี่ยในด้านความงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีภาพรวมมากที่สุด สิ่งที่ควรนำมาใช้ในการออกแบบ คือ ควรผลิตได้รวดเร็วและไม่ยากเกินไปมีขนาดที่สะดวกต่อการพกพา

คำสำคัญ : ไม้แกะสลักล้านนา, ของที่ระลึก, วัสดุไม้ผลทางการเกษตร

¹ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
E - mail : a_hundred.pc93@hotmail.com

Abstract

This research aims to study the characteristics of the wood carving patterns over “Lanna” period and design souvenir from agricultural fruit tree wood, evaluate customer satisfaction on souvenir.

The samples used in this study were; three art experts which specialize in Lanna artistic and decorative wood carving, Jix people in the production of handicrafts, wood carving in Tawai village in Chiang Mai provinc, and 61 consumers in Tawai village. Instruments used in the research are interview, evaluation of the material sample, questionnaire with scenarios and prototypes. The data were analyzed by descriptive, evaluate percentage average and standard deviation.

The study revealed that arts and crafts of wood carving transferred the pattern onto the wood split into two types which are “Folk art handicraft & Lanna art”, Elephant and Kanok patterns offer a unique ability to communicate more and more. Agricultural fruit trees where are the most suitable material to replace carving wood are Jack fruit wood, Santol wood and Mango wood respectively. The form of a most requested souvenir is clock with 31.1%, In the design, Pattern of first style is an over all average in the beauty, the functionality and local identity. In the design the pafers should be made quickly and not too difficult, convenient to carry.

Keyword : wood carving Lanna, souvenir, agricultural fruit wood

บทนำ

คนไทยได้ทำการแกะสลักไม้กันมานานแล้วตั้งแต่สมัยโบราณ ประเทศไทยเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้นานาชนิด จึงสามารถนำไม้มาทำประโยชน์ได้กว้างขวาง การแกะสลักไม้ของไทยนั้นเป็นศิลปะพื้นบ้านที่สันนิษฐานว่ามีมาก่อนสมัยสุโขทัย งานแกะสลักไม้ได้แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและฝีมือของช่างพื้นบ้านอย่างยิ่ง คือ สามารถแกะสลักเป็นภาพลวดลายและสิ่งธรรมชาติ (วัฒนธรรมวิภาต, 2552)

ช่างภาคเหนือมีพัฒนาการในการแกะไม้และสร้างประติมากรรมไม้แกะสลักในรูปแบบภาคกลางและแบบสากล รวมถึงทำในรูปศิลปะและหัตถกรรม

เชิงพาณิชย์มากกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศ และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดอุตสาหกรรมสิ่งของที่ระลึกและอุตสาหกรรมส่งออกอื่นๆ ประกอบกับการพัฒนาทางอุตสาหกรรมมากขึ้น มีรายได้มากขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น รสนิยมในการตกแต่งบ้านด้วยงานศิลปะชนิดต่างๆ แพร่หลายขึ้น ศิลปะไม้แกะสลักจึงเป็นที่นิยมมากขึ้น นำมาซึ่งการผลิตเครื่องใช้และเครื่องตกแต่งบ้านสมัยใหม่กับการทำของที่ระลึกตามความนิยมและเป็นสินค้าส่งออกไปยังภาคอื่นๆ และประเทศอื่นๆ ทั่วโลก ปัจจุบันแหล่งผลิตงานไม้แกะสลักใหญ่ที่สุดอยู่ที่เชียงใหม่ (เน่งน้อย ปัญจพรรค์, 2535)

ไม้สักเป็นไม้ที่นิยมในการแกะสลักแต่ในปัจจุบันไม้สักลดลงต้องนำเข้าจากต่างประเทศและการนำเข้าก็ยากขึ้น และการตัดไม้ทำลายป่าทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มสูงขึ้น เนื่องด้วยทรัพยากรป่าไม้ที่มีจำนวนลดลง การลดลงนี้ยังส่งผลต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติก่อให้เกิดปัญหาเป็นอย่างมาก เช่น การเกิดอุทกภัย ภัยแล้ง ฝนตกไม่ถูกต้องตามฤดูกาล โดยสาเหตุหลักมาจากความต้องการใช้ไม้ที่เพิ่มขึ้น การใช้วัสดุทดแทนไม้ธรรมชาติเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อช่วยลดปัญหาจากสภาพปัญหาปัจจุบันที่ทรัพยากรป่าไม้มีจำนวนลดลง ในขณะที่ความต้องการใช้ไม้ยังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการใช้วัสดุทดแทนไม้ นอกจากจะช่วยลดการใช้ทรัพยากรไม้แล้ว ยังช่วยรักษาลิ่งแวดล้อมในด้านของการลดภาวะโลกร้อนได้ ประกอบกับการนำเศษวัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตรมาทำให้กลับมามีคุณค่าเป็นวัสดุทดแทนไม้ธรรมชาติ (นภารัตน์ ชูเกิด, 2553)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นที่มาของการวิจัยในการศึกษาผลลบลายไม้แกะสลัก เพื่อหาแนวทางการออกแบบของที่ระลึก และนำแนวทางจากการศึกษาที่ได้มาใช้ในการออกแบบของที่ระลึกโดยใช้วัสดุไม้ผลทางการเกษตร เพื่อเป็นแนวทางให้ช่างผู้ผลิตได้นำไปใช้ประโยชน์ เพื่อทดแทนไม้ธรรมชาติสำหรับงานหัตถกรรมไม้แกะสลัก และในอนาคตแนวโน้มวัสดุทดแทนไม้ น่าจะเป็นที่สนใจและนิยมในกลุ่มผู้ที่ต้องการความแปลกใหม่ และรักษาธรรมชาติมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสืบสานงานศิลปหัตถกรรม การแกะสลักไม้ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะเฉพาะของผลลบลายไม้แกะสลักล้านนา เพื่อออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

2. ออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

3. ประเมินผลความพึงพอใจของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาผลลบลายไม้แกะสลักล้านนาเพื่อการออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร โดยมีตัวแปรที่ศึกษา คือ วัสดุไม้ผลทางการเกษตรในงานแกะสลักไม้ รูปแบบของที่ระลึกที่ตรงต่อความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อสินค้า แนวทางของรูปแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะเฉพาะของผลลบลายไม้แกะสลักล้านนา เพื่อออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปกรรมล้านนาและผลลบลายงานไม้แกะสลักจำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตัวอย่างวัสดุไม้ผลทางการเกษตรประกอบกับแบบประเมินด้านคุณสมบัติของไม้ จากผู้ผลิตงานไม้แกะสลักหมู่บ้านถวาย จำนวน 6 ท่าน แบบสอบถามความต้องการของที่ระลึก จากกลุ่มผู้ซื้อสินค้าชาวไทยในหมู่บ้านถวาย จำนวน 61 ท่าน ภาพจำลองการออกแบบประกอบกับแบบสอบถามการออกแบบ จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน นำแบบร่างที่ได้รับการประเมินสูงที่สุดมาผลิตเป็นผลงาน (Prototype)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลความพึงพอใจของทีระลิกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบประกอบกับแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง จากกลุ่มผู้ซื้อสินค้าชาวไทยในหมู่บ้านถวาย จำนวน 61 ท่าน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาลักษณะเฉพาะของลวดลายไม้แกะสลักล้านนา เพื่อออกแบบของทีระลิกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

ศิลปหัตถกรรมไม้แกะสลักจะมีความสวยงามเพียงใดขึ้นอยู่กับกรออกแบบลวดลายที่สัมพันธ์กับขนาดพื้นที่โครงสร้างของงานแต่ละส่วน กล่าวคือ โครงสร้างของงานนั้นมีพื้นที่น้อยต้องออกลายให้มีขนาดเล็ก ถ้างานมีพื้นที่มากต้องออกลายให้มีขนาดใหญ่ โครงสร้างของศิลปกรรมนั้น จึงมีส่วนในการกำหนดลวดลายบนศิลปกรรมไม้แกะสลัก ศิลปหัตถกรรมไม้แกะสลักที่ช่างถ่ายทอดลวดลายลงบนเนื้อไม้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบของศิลปกรรมพื้นบ้านโดยจะเป็นลักษณะการแกะสลักไม้จากช่างชาวบ้าน ซึ่งไม่ได้มีความรู้มากนัก โดยอาศัยความชำนาญในการทำเป็นอาชีพช่างแกะสลักและการได้พบเห็นสังเกตรูปแบบของงานแกะสลักไม้มักจะไม่ค่อยมีลวดลายมากนักเป็นการทำเพื่อจำหน่าย ช่างส่วนใหญ่มักจะทำงานประเภท งานเดินเส้น ฉลุ ลายไม้ แกะลวดลายต่างๆ ตามผู้ว่าจ้าง สินค้าไม้แกะสลักที่นิยมมาก คือ ช่าง ซึ่งสามารถสื่อถึงความเป็นล้านนาได้

2) รูปแบบของศิลปกรรมล้านนา โดยจะเป็นลักษณะการแกะสลักไม้ชั้นสูงต้องอาศัยช่างที่มีความสามารถสูงและความชำนาญเฉพาะที่เรียกกันว่า สล่า จะเป็นลักษณะที่มีลวดลายอันวิจิตรสวยงามตามที่สืบทอดกันมาในรูปแบบของล้านนาเพื่อใช้สำหรับประดับตกแต่งอาคารต่างๆ ทางพุทธศาสนาหรือเป็นพุทธศิลป์ใช้ในพิธีกรรม ลวดลายที่เป็นที่นิยมและสามารถสื่อถึงล้านนาได้ คือ ลายก้านขดผักกูดหรือกนกผักกูดก้านขดฝักมะขาม

ในด้านของลวดลายไม้แกะสลักในล้านนามักเป็นลายที่มาจากธรรมชาติมีทั้งที่คล้ายกับลายภาคกลาง เช่น ลายกนก ลายเครือเถาชนิดต่างๆ และไม่มีในภาคกลาง เช่น ลายเมฆ แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดการผสมผสานกัน และประยุกต์รวมกันบ้างและลงตัวในแบบล้านนาเอง

2. ผลการวิเคราะห์วัสดุไม้ผลทางการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นที่วัสดุไม้ผลทางการเกษตรเพื่อทดแทนการใช้ไม้ธรรมชาติซึ่งไม้ผลทางการเกษตรเกิดขึ้นจากการเพาะปลูกทางการเกษตรในสวนหรือในไร่เป็นไม้ยืนต้นพวกที่มีพุ่มขนาดใหญ่ที่มีการขยายพุ่มในแนวตั้งและแนวนอน ตัวอย่างเช่น ทุเรียน มะม่วง ลำไย ขนุน กระท้อน มังคุด มะขาม มะตูม เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรได้ทำการตัดแต่งกิ่งใหม่เพื่อทดแทนกิ่งต้นเดิมหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต และเมื่อนำมาจำหน่ายที่จุดรับซื้อไม้ จะเรียกว่า ไม้เบญจพรรณหรือไม้พืชนอนที่มีราคาถูก โดยในการวิจัยนี้ได้เลือกผลไม้ที่ปลูกมากที่สุด 5 ลำดับนำมาทดลองเป็นกรณีศึกษา ซึ่งได้แก่ มะม่วง ลำไย ทุเรียน กระท้อน และขนุน

จากผลการศึกษาลักษณะเฉพาะของลวดลายไม้แกะสลักล้านนา ผู้วิจัยได้นำลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาในบางส่วนมาทดลองแกะสลักตัวอย่างวัสดุไม้ผลทางการเกษตร โดย

การประเมินจากความคิดเห็นของช่างไม้แกะสลัก ทางการเกษตรในด้านการแกะสลัก ด้านการตกแต่ง จำนวน 6 ท่าน โดยสรุปผลการวิเคราะห์วัสดุไม้ผล และทำสี และด้านความสวยงาม ดังนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้แกะสลักที่มีต่อวัสดุไม้ผลทางการเกษตรในด้านการแกะสลัก

รายละเอียด	N = 6			
	ชื่อไม้	$\bar{X}$	SD	แปลความ
1. ด้านการแกะสลัก				
1.1 เนื้อไม้ไม่แตกหรือร้าว	ไม้มะม่วง	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
	ไม้ทุเรียน	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
	ไม้ลำไย	2.00	0.00	เหมาะสมน้อย
	ไม้กระท้อน	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	4.16	0.40	เหมาะสมมาก
1.2 เนื้อไม้ไม่แข็งเกินไป	ไม้มะม่วง	3.33	1.43	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ทุเรียน	4.16	0.40	เหมาะสมมาก
	ไม้ลำไย	2.00	0.00	เหมาะสมน้อย
	ไม้กระท้อน	4.16	0.40	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	4.16	0.40	เหมาะสมมาก
1.3 ย่อยต่อการกลึงหุ่นขึ้นรูป	ไม้มะม่วง	3.50	0.34	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ทุเรียน	3.50	0.54	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ลำไย	1.66	0.93	เหมาะสมน้อย
	ไม้กระท้อน	4.16	0.40	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
1.4 ย่อยต่อการแกะสลัก	ไม้มะม่วง	3.33	1.43	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ทุเรียน	3.00	0.00	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ลำไย	1.50	1.37	เหมาะสมน้อยที่สุด
	ไม้กระท้อน	4.33	0.51	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	4.00	0.00	เหมาะสมมาก

ผลการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า ไม้ขนุนมีเนื้อไม้ไม่แตกหรือร้าวมีความเหมาะสมมากมีค่าเฉลี่ย 4.16 และไม้มะม่วง ไม้ทุเรียน และไม้กระท้อนมีความเหมาะสมมากมีค่าเฉลี่ย 4.00 เท่ากัน เนื้อไม้ไม่แข็งเกินไปมีความเหมาะสมมาก ได้แก่ ไม้กระท้อน ไม้ทุเรียน และไม้ขนุนมีค่าเฉลี่ย 4.16 เท่ากัน

ย่อยต่อการกลึงหุ่นขึ้นรูปมีความเหมาะสมมาก ได้แก่ ไม้กระท้อน และไม้ขนุนมีค่าเฉลี่ย 4.16 และ 4.00 ตามลำดับ และย่อยต่อการแกะสลักมีความเหมาะสมมาก ได้แก่ ไม้กระท้อน และไม้ขนุนมีค่าเฉลี่ย 4.33 และ 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้แกะสลักที่มีต่อวัสดุไม้ผลทางการเกษตรในด้าน การตกแต่งและทำสี

รายละเอียด	N = 6			
	ชื่อไม้	$\bar{X}$	SD	แปลความ
2. ด้านการตกแต่งและทำสี 2.1 การลงรักปิดทอง	ไม้มะม่วง	3.50	0.30	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ทุเรียน	3.16	0.40	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ลำไย	2.50	1.37	เหมาะสมน้อย
	ไม้กระถ่อน	3.66	0.51	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
2.2 การประดับกระจก	ไม้มะม่วง	3.16	0.40	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ทุเรียน	3.16	0.40	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ลำไย	2.16	0.40	เหมาะสมน้อย
	ไม้กระถ่อน	3.66	0.51	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
2.3 สามารถทำสีได้ง่าย	ไม้มะม่วง	3.50	0.54	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ทุเรียน	3.00	0.00	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ลำไย	2.33	0.51	เหมาะสมน้อย
	ไม้กระถ่อน	3.83	0.75	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	3.83	0.40	เหมาะสมมาก

ผลการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า การลงรักปิดทองไม้ที่มีความเหมาะสมมาก ได้แก่ ไม้ขนุน และไม้กระถ่อน มีค่าเฉลี่ย 4.00 และ 3.66 ตามลำดับ การประดับกระจกไม้ที่มีความเหมาะสมมาก ได้แก่ ไม้ขนุน และไม้กระถ่อน มีค่าเฉลี่ย 4.00 และ 3.66 ตามลำดับ การทำสีได้ง่ายไม้ที่มีความเหมาะสมมาก ได้แก่ ไม้ขนุน และไม้กระถ่อน มีค่าเฉลี่ย 3.83 และ 3.83 ตามลำดับ และไม้ที่สามารถทำสีได้ง่ายมีความเหมาะสมมาก ได้แก่ ไม้ขนุน และไม้กระถ่อน มีค่าเฉลี่ย 3.83 เท่ากัน ซึ่งไม้มะม่วงมีความเหมาะสมปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.50

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้แกะสลักที่มีต่อวัสดุไม้ผลทางการเกษตรในด้าน ความสวยงาม

รายละเอียด	N = 6			
	ชื่อไม้	$\bar{X}$	SD	แปลความ
3. ด้านความสวยงาม 3.1 ความสวยงามของเนื้อไม้	ไม้มะม่วง	2.83	1.72	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ทุเรียน	3.00	0.00	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ลำไย	2.66	0.96	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้กระถ่อน	3.66	0.51	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	4.66	0.51	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้แกะสลักที่มีต่อวัสดุไม้ผลทางการเกษตรในด้านความสวยงาม (ต่อ)

รายละเอียด	N = 6			
	ชื่อไม้	$\bar{X}$	SD	แปลความ
3.2 ความสวยงามของลวดลาย	ไม้มะม่วง	3.16	0.40	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ทุเรียน	3.00	0.00	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ลำไย	2.50	1.22	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้กระท้อน	3.83	0.40	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	3.83	0.40	เหมาะสมมาก
3.3 ความสวยงามของการตกแต่งทำสี	ไม้มะม่วง	3.00	0.00	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ทุเรียน	3.00	0.00	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้ลำไย	2.33	0.51	เหมาะสมปานกลาง
	ไม้กระท้อน	3.83	0.40	เหมาะสมมาก
	ไม้ขนุน	3.83	0.40	เหมาะสมมาก

ผลการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า ไม้ขนุนมีความสวยงามของเนื้อไม้มากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.66 ไม้กระท้อน และไม้ทุเรียนมีค่าเฉลี่ย 3.66 และ 3.00 ตามลำดับ ความสวยงามของลวดลายมีความเหมาะสมมาก ได้แก่ ไม้ขนุน และไม้กระท้อน มีค่าเฉลี่ย 3.83 เท่ากัน และความสวยงามของการตกแต่งทำสีมีความเหมาะสมมาก ได้แก่ ไม้ขนุน และไม้กระท้อน มีค่าเฉลี่ย 3.83 เท่ากัน

จากตารางที่ 1 ตารางที่ 2 และตารางที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้แกะสลักสรุปได้ว่า ไม้ขนุนมีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือไม้กระท้อน และไม้มะม่วง ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์การออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร

ผู้วิจัยได้ศึกษาความต้องการของที่ระลึกจากกลุ่มผู้ซื้อสินค้าชาวไทยในหมู่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 61 คน ทำการตอบแบบสอบถามด้านความต้องการของที่ระลึก ผลการวิเคราะห์พบว่ามีความต้องการรูปแบบของที่ระลึกเป็นนาฬิกา

ร้อยละ 31.1 โคมไฟ ร้อยละ 24.6 กรอบกระจก ร้อยละ 16.4 แผ่นไม้ติดฝาบ้าน ร้อยละ 11.5 กรอบรูป ร้อยละ 6.6 ไม้ฉลุและกล่อง ร้อยละ 4.9 เท่ากัน จากผลการศึกษาลักษณะเฉพาะของลวดลายไม้แกะสลักล้านนา ผลการวิเคราะห์วัสดุไม้ผลทางการเกษตร และความต้องการรูปแบบของที่ระลึกจากงานไม้แกะสลัก ผู้วิจัยได้นำผลสรุปการวิเคราะห์และทฤษฎีที่ศึกษาใช้ในการออกแบบรูปแบบของที่ระลึก ดังนี้

รูปที่ 1 แสดงรูปแบบร่าง A

รูปที่ 2 แสดงรูปแบบร่าง B

รูปที่ 3 แสดงรูปแบบร่าง C

จากแนวความคิดในการออกแบบทั้ง 3 รูปแบบเป็นการผสมผสานรูปแบบช้างไม้แกะสลักและลายก้านขดผักกูดหรือกนกผักกูดก้านขดผักมะขาม ซึ่งลวดลายเป็นที่นิยมและสามารถสื่อถึง

ล้านนาได้ และการผลิตไม่ยากเกินไปมีขนาดที่สามารถพกพาได้สะดวกเหมาะสมสำหรับการเป็นของที่ระลึก

ตารางที่ 4 แสดงผลความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องด้านการออกแบบ และพัฒนางานหัตถกรรมไม้แกะสลัก

รายละเอียด	N = 3			
	ชื่อไม้	$\bar{X}$	SD	แปลความ
1. ด้านความงาม รูปแบบมีความสวยงามน่าซื้อ	A	4.00	1.00	มาก
	B	4.00	1.00	มาก
	C	3.66	0.57	มาก
รูปแบบมีความสวยงาม ตามลักษณะของงานแกะสลักไม้	A	4.33	0.57	มาก
	B	4.00	1.00	มาก
	C	4.33	1.15	มาก
รูปแบบมีลวดลายที่มีความงาม เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	A	4.00	1.00	มาก
	B	4.33	0.57	มาก
	C	4.33	1.15	มาก
2. ด้านประโยชน์ใช้สอย รูปแบบมีความเหมาะสม กับประโยชน์ใช้สอย	A	4.00	1.00	มาก
	B	4.33	0.57	มาก
	C	3.66	0.57	มาก
รูปแบบสามารถใช้งานได้สะดวก	A	4.00	1.00	มาก
	B	4.00	0.00	มาก
	C	4.00	1.00	มาก

ตารางที่ 4 แสดงผลความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ และพัฒนางานหัตถกรรมไม้แกะสลัก (ต่อ)

รายละเอียด	N = 3			
	ชื่อไม้	$\bar{X}$	SD	แปลความ
รูปแบบมีขนาดที่เหมาะสม ความสะดวกต่อการพกพา	A	4.00	1.00	มาก
	B	4.33	0.57	มาก
	C	4.33	1.52	มาก
รูปแบบมีความเป็นไปได้ ในการผลิตจริง	A	4.66	0.57	มากที่สุด
	B	4.33	1.15	มาก
	C	4.33	1.15	มาก
3. ด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นรูปแบบ สามารถบ่งบอกถึง เอกลักษณ์ของล้านนา	A	4.66	0.57	มากที่สุด
	B	5.00	0.00	มากที่สุด
	C	4.33	1.15	มาก

ผลการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า ในด้านความงามรูปแบบ A และ B มีความสวยงามน่าซื้ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 เท่ากัน รูปแบบ A และ C มีความสวยงามตามลักษณะของงานแกะสลักไม้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 เท่ากัน และรูปแบบ B และ C มีลวดลายที่มีความงามเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 เท่ากัน

ในด้านประโยชน์ใช้สอย รูปแบบ B มีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 รองลงมาคือรูปแบบ A มีค่าเฉลี่ย 4.00 รูปแบบ A B และ C มีรูปแบบที่สามารถใช้งานได้สะดวกอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 เท่ากัน รูปแบบ B และ C มีขนาดที่เหมาะสมสะดวกต่อการพกพาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 เท่ากัน รูปแบบ A มีความเป็นไปได้ในการผลิตจริงอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.66 รองลงมาคือ รูปแบบ B และ C มีค่าเฉลี่ย 4.33 เท่ากัน

ในด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รูปแบบ B สามารถบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของล้านนาอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 5.00 รองลงมาคือรูปแบบ A มีค่าเฉลี่ย 4.66

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ และพัฒนางานหัตถกรรมไม้แกะสลัก ในการออกแบบนาฬิกาของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตรทั้ง 3 รูปแบบในด้านความสวยงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งจากภาพตัวอย่างรูปแบบ A มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกทำการปรับปรุงและพัฒนาตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำและทำการผลิตต้นแบบจริงตามแนวทางพัฒนา

รูปที่ 4 รูปแบบที่ปรับปรุงและพัฒนา

รูปที่ 5 ต้นแบบจริงตามแนวทางพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาลวดลายไม้แกะสลักล้านนา เพื่อการออกแบบของที่ระลึกจากวัสดุไม้ผลทางการเกษตร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ศิลปหัตถกรรมไม้แกะสลักที่ช่างถ่ายทอดลวดลายลงบนเนื้อไม้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบของหัตถกรรมพื้นบ้านและรูปแบบศิลปกรรมล้านนา ช่างและลายกนกล้านนาสามารถสื่อสารถึงเอกลักษณ์ของล้านนามากขึ้น ซึ่งมีความคล้ายคลึงกัน คือ เป็นงานไม้แกะสลักและใช้ในการประดับตกแต่งเหมือนกัน จึงมีความจำเป็นที่จะออกแบบโดยนำ 2 รูปแบบมาประยุกต์รวมกันเป็นของที่ระลึกเพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้น และให้สื่อสารถึงเอกลักษณ์ของลวดลายล้านนามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, 2532) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การสืบสานและดำรงอยู่ของศิลปหัตถกรรมไม่ว่าท้องถิ่นใด ที่สามารถนำงานศิลปหัตถกรรมมาส่งเสริมให้กลายเป็นสินค้าที่ระลึกได้ จึงเท่ากับเป็นการสืบทอด และฟื้นฟูฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม และที่สำคัญเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุ วัตถุดิบที่นำมาใช้ในงานแกะสลักไม้ ที่มีความนิยมมากที่สุด คือ ไม้สัก แต่ปัจจุบันหายากมากขึ้นและมีราคาแพงจึงได้มีการใช้ไม้ชนิดอื่นที่มี

คุณสมบัติใกล้เคียงกันมาใช้แทนไม้สัก จึงมีความจำเป็นที่จะนำไม้ผลทางการเกษตรมาทดลองด้านคุณสมบัติของไม้ที่มีความเหมาะสมกับการแกะสลัก เพื่อเป็นการลดต้นทุนในเรื่องวัสดุ ซึ่งสอดคล้องกับ (นภารัตน์ ชูเกิด, 2553) กล่าวว่า การใช้วัสดุทดแทนไม้ธรรมชาติเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อช่วยลดปัญหาจากสภาพปัญหาปัจจุบันที่ทรัพยากรป่าไม้มีจำนวนลดลง ในขณะที่ความต้องการใช้ไม้ยังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการใช้วัสดุทดแทนไม้นอกจากจะช่วยลดการใช้ทรัพยากรไม้แล้ว ยังช่วยรักษาสสิ่งแวดล้อมในด้านการลดภาวะโลกร้อนได้

ความคิดเห็นของผู้ผลิตงานหัตถกรรมไม้แกะสลักที่มีต่อวัสดุไม้ผลทางการเกษตร ซึ่งได้แก่ ไม้มะม่วง ไม้ทุเรียน ไม้ลำไย ไม้กระท้อน และไม้ขนุน เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและเป็นการใช้วัสดุทดแทนไม้ธรรมชาติ ในด้านการแกะสลักด้านการตกแต่งและทำสี และด้านความสวยงามสรุปได้ว่า ไม้ขนุนมีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือไม้กระท้อน และไม้มะม่วง ตามลำดับ ไม้ขนุน ไม้กระท้อน และไม้มะม่วง มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันและสามารถนำมาแกะสลักได้สามารถแกะสลักลายที่มีลักษณะละเอียดหรือลายใหญ่ได้ ควรใช้กับการตกแต่งหรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ภายในไม่ควรใช้งานภายนอกโดนแดดโดนฝน เนื้อไม้เมื่อแห้งแล้วจะมีความเหนียวควรใช้น้ำมันขมิ้นหรือพรมน้ำเล็กน้อยจะแกะสลักได้ง่ายขึ้น หรือควรแกะสลักในขณะที่ยังไม่แห้งมากนัก เมื่อแกะเสร็จแล้วควรแช่อบน้ำยาเพื่อป้องกันแมลงกัดกินไม้ ในส่วนของไม้ลำไยมีเนื้อที่ละเอียดเมื่อแห้งแล้วแตกมีความแข็งมากยากต่อการแกะสลัก ไม้ทุเรียนมีเนื้อที่หยาบเนื้อไม้มีกลิ่นไปยากต่อการแกะสลัก ไม้ลำไยและไม้ทุเรียนควรนำไปใช้ในงานโครงสร้างของผลิตภัณฑ์แล้วแกะสลักด้วยไม้ชนิดอื่นนำมาปิดทับ

ในด้านความต้องการของที่ระลึกจากกลุ่มผู้ซื้อสินค้าในหมู่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้ของที่ระลึกที่ตรงต่อความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อสินค้า ซึ่งพบว่ามีความต้องการรูปแบบของที่ระลึกเป็นนาฬิกา คิดเป็นร้อยละ 31.1 ซึ่งสอดคล้องกับ (ประเสริฐ ศีลรัตน์, 2531) กล่าวว่า การสำรวจค่านิยม อาจหมายถึง ความสนใจ ความพึงพอใจ ความชอบ ความนิยม และความต้องการ สิ่งเหล่านี้มนุษย์ยึดถือไว้สำหรับเป็นแนวทางในการใช้เลือกหรือแนวทางในการจัด ผู้ที่สร้างสรรค์ต้องใช้การสังเกตและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมของผู้บริโภค

ในด้านการออกแบบของที่ระลึกนาฬิกา ทั้ง 3 รูปแบบ สามารถผลิตเป็นของที่ระลึกได้ทั้ง 3 รูปแบบ ในรูปแบบที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมมากที่สุด เพื่อให้เหมาะสมกับการผลิตจริง ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ คือ ควรผลิตได้รวดเร็วและไม่ยากเกินไปควรลดลดความลงมาและแยกชิ้นส่วนเพื่อกระจายงานออกไปและเพื่อป้องกันความเสียหายต่อชิ้นงาน ลักษณะของช่างควรให้วงโค้งขึ้นไปข้างหน้า เพราะชาวต่างชาตินิยมมากกว่าวงโค้ง

เข้าหาตัว ควรมีขนาดที่กะทัดรัดเหมาะสมและสะดวกต่อการพกพา ขนาดความหนาของไม้ควรใช้ขนาดครึ่งนิ้วและแกะสลักนูนต่ำซึ่งจะทำให้น้ำหนักเบาและประหยัดไม้ ควรมีประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้นในลักษณะของการแขวนของเล็ก ๆ

บรรณานุกรม

- นภารัตน์ ชูเกิด. (2553). วัสดุทดแทนไม้ลดภาวะโลกร้อน [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก blog.prachyanun.com/news_file/p54374220018.doc เข้าถึงเมื่อ 17 ส.ค 2554
- แน่นน้อย ปัญจพรรค์. (2535). เสน่ห์ไม้แกะสลักล้านา. กรุงเทพฯ : บ. สำนักพิมพ์เรณูธรรม จำกัด
- ประเสริฐ ศีลรัตน์. (2531). ของที่ระลึก. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์
- วัฒน์ จูทะวิภาต. (2552). ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2539). ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นอ้อ